

159205358979323846264338327950288419716939937510582097494459230781
62862089986280348253421170679821480865132823066470938446095505822
5359408128481117450284102701938521105559644622948954930381964428810
665933446128475648233786783165271201909145648566923460348610454326
2133936072602491412737245870066063155881748815209209628292540917153
6789259036001133053054882046652138414695194151163307270365759591953
8611738193261179310511854807446237996274956735188575272489122793818
949129833673362440656643086021394946395224737190702179860943702770
2171762931767523846748184676694051320005681271452635608277857713427577
896091736371787214684409012249534301465495853710507922796892589235420
1995611212902196086403441815981362977477130996051870721134999999837297
804995105973173281609631859502445945534690830264252230825334468503526
19311881710100031378387528865875332083814206171776691473035982534904287
55468731159562863882353787593751957781857780532171226806613001927876611
195909216420198938095257201065485863278865936153381827968230301952035
3018529689957736225994138912497217752834791315155748572424541506959508
2953311686172785588907509838175463746493931925506040092770167113900984
882401285836160356370766010471018194295559619894676783744944825537977
472684710404753464620804668425906949129331367702898915210475216205696
602405803815019351125338243003558764024749647326391419927260426992279
678235478163600934172164121992458631503028618297455570674983850549458
858692699569092721079750930295532116534498720275596023648066549911988
183479775356636980742654252786255181841757467289097777279380008164706
00161452491921732172147723501414419735685481613611573525521334757418494
684385233239073941433345477624168625189835694855620992192221842725502
5425688767179049460165346680498862727917860857843838279679766814541
009538837863609506800642251252051177774896084128488626945604241965
19494
334

Centraal Planbureau | economische beleidsanalyse

Macro-economische verkenning 2025, en verder...

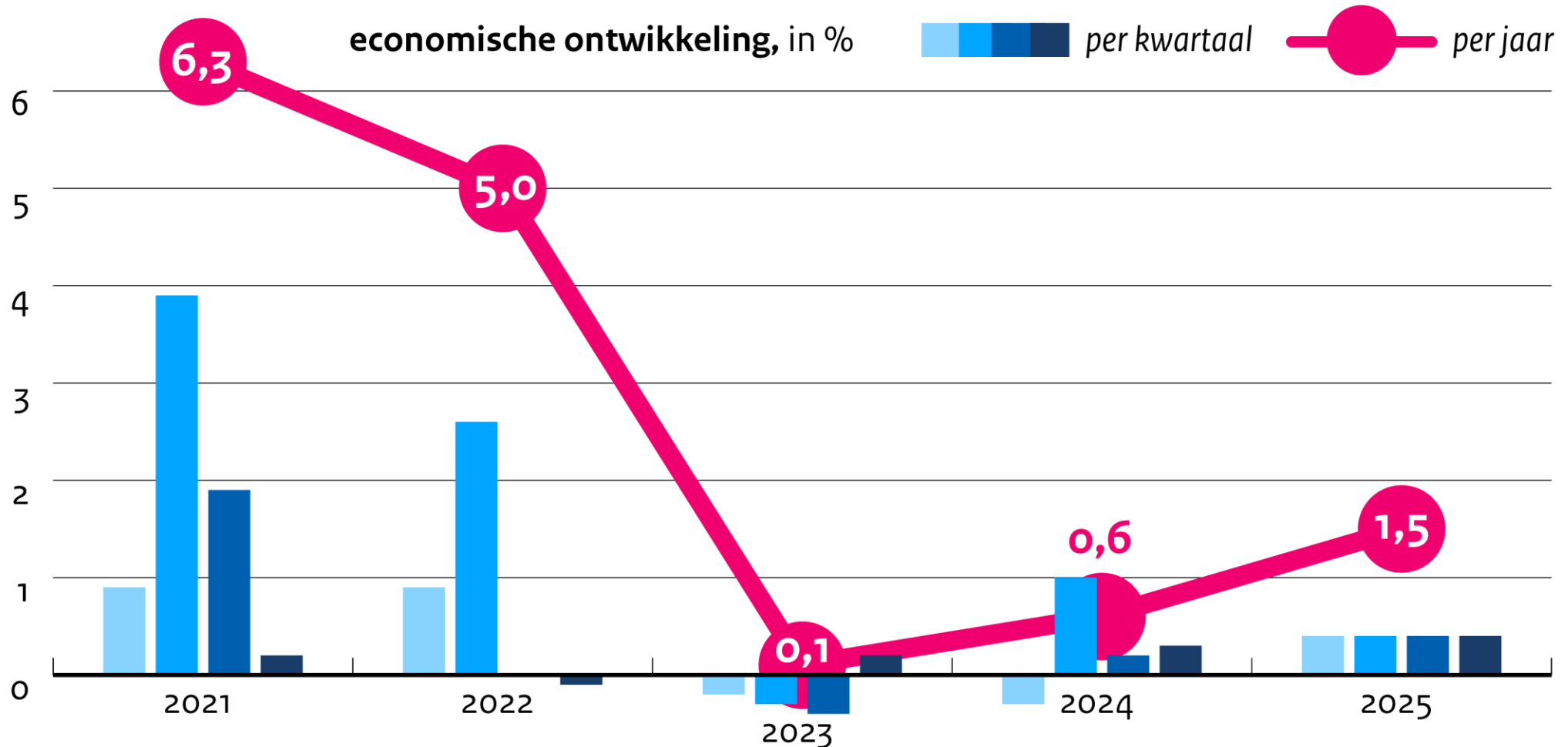
Pieter Hasekamp

26 september 2024

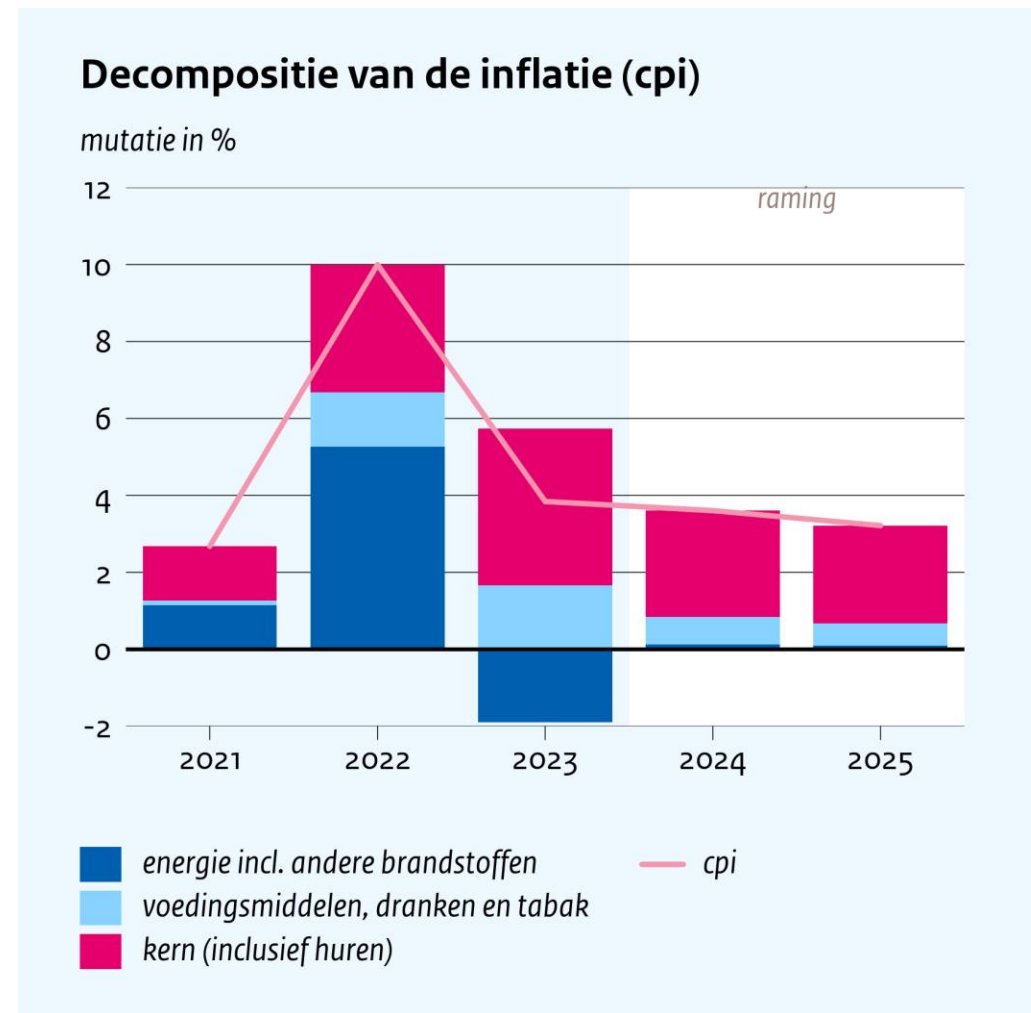
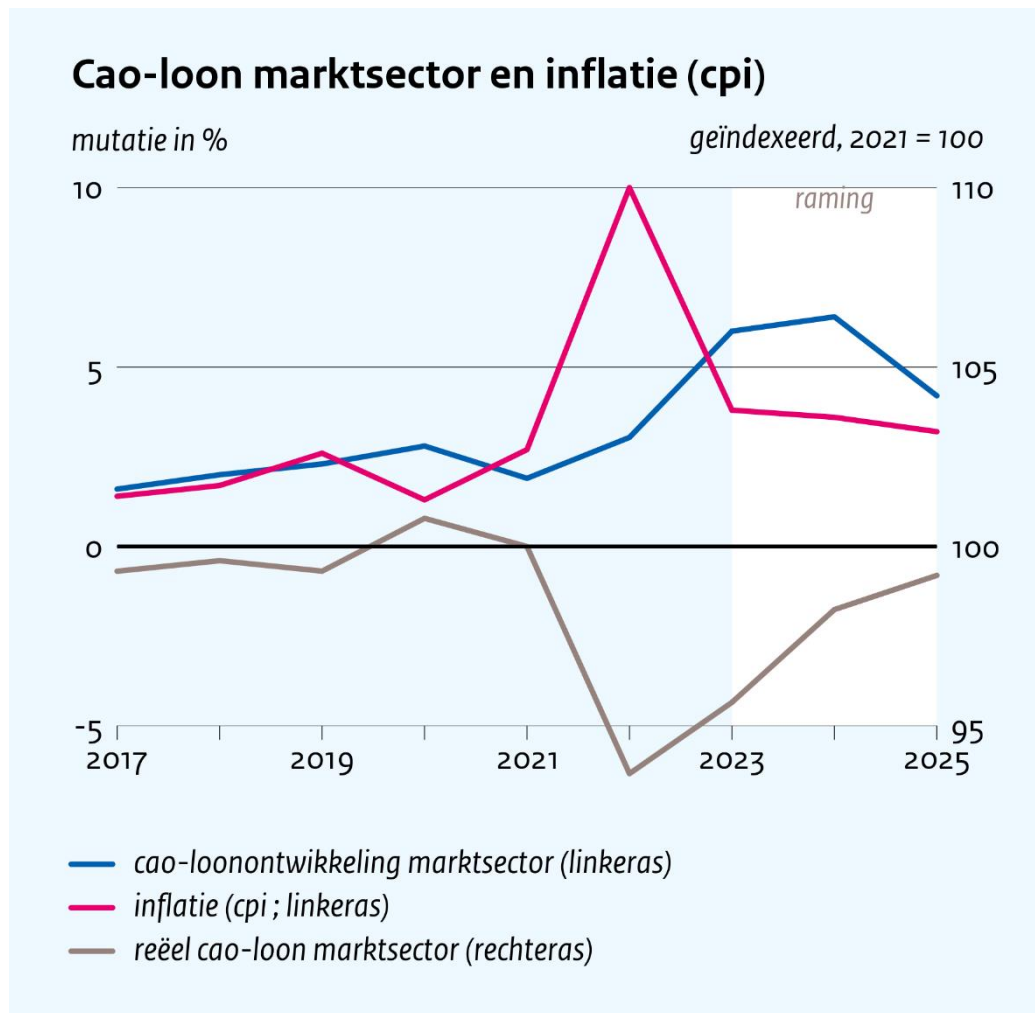
www.cpb.nl | [@CPBnl](https://twitter.com/CPBnl)

MEV2025

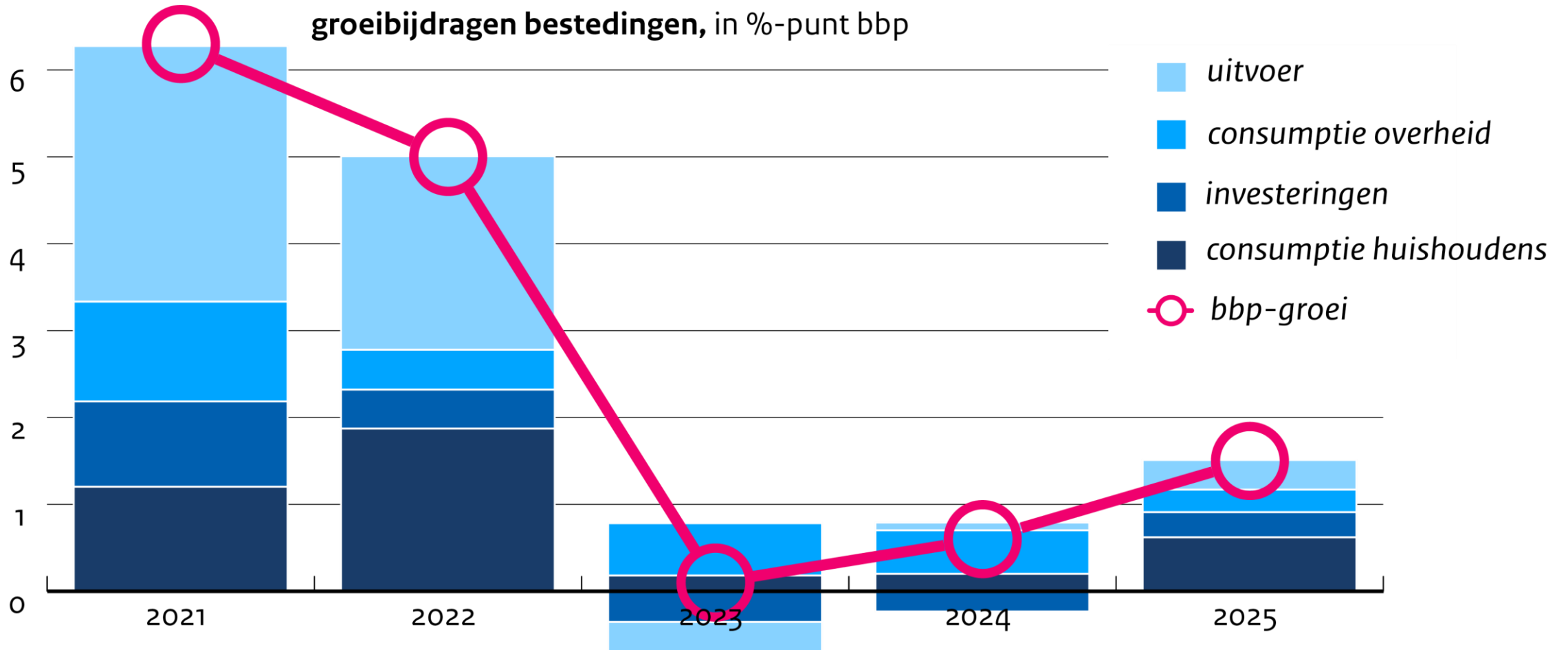
Economische groei trekt aan

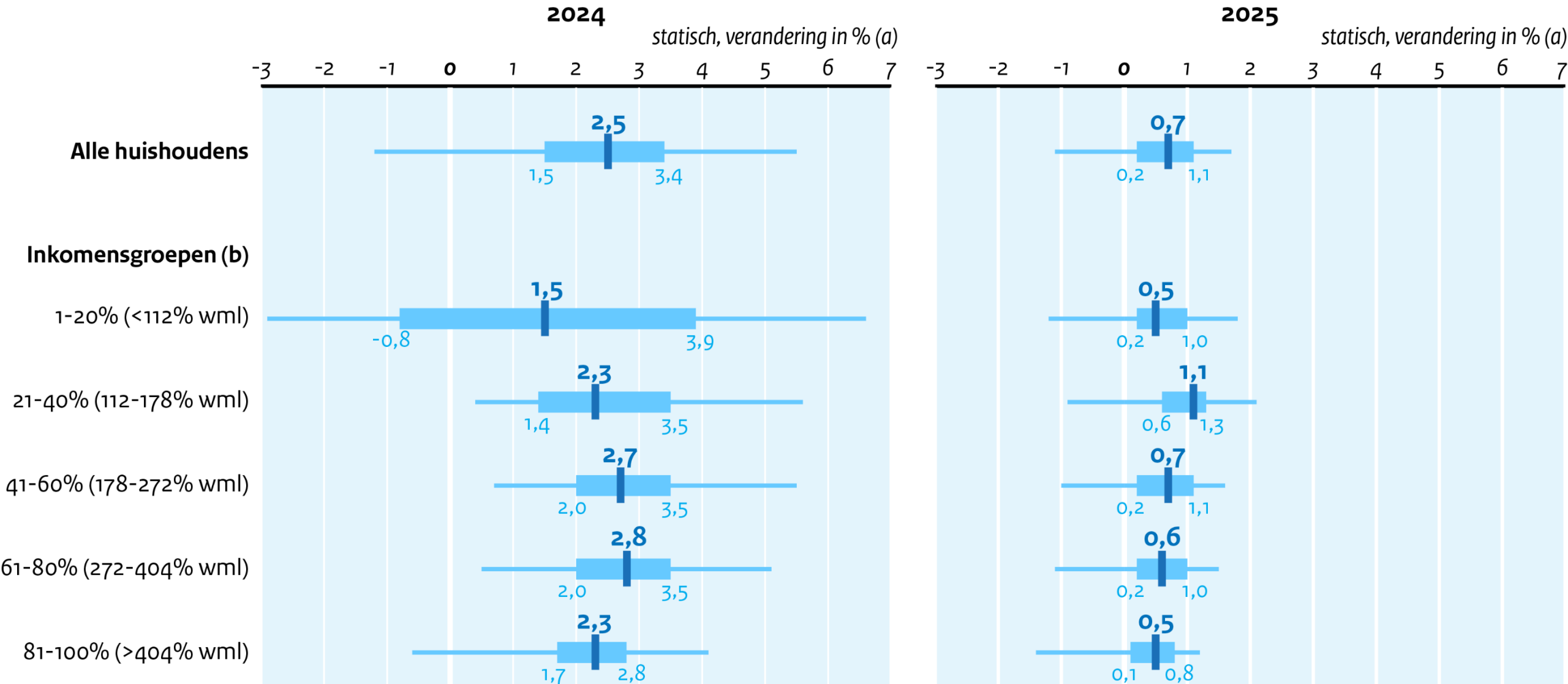
Lonen reageren op inflatie

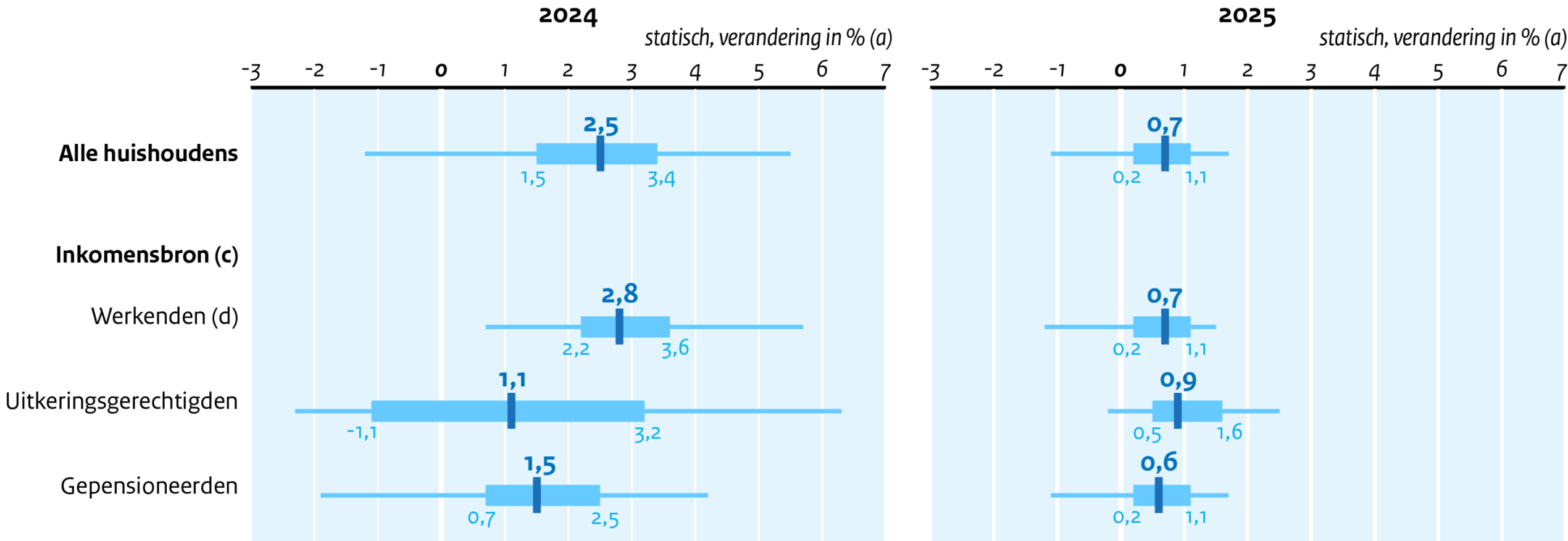
Uitvoer en consumptie gaan meer bijdragen

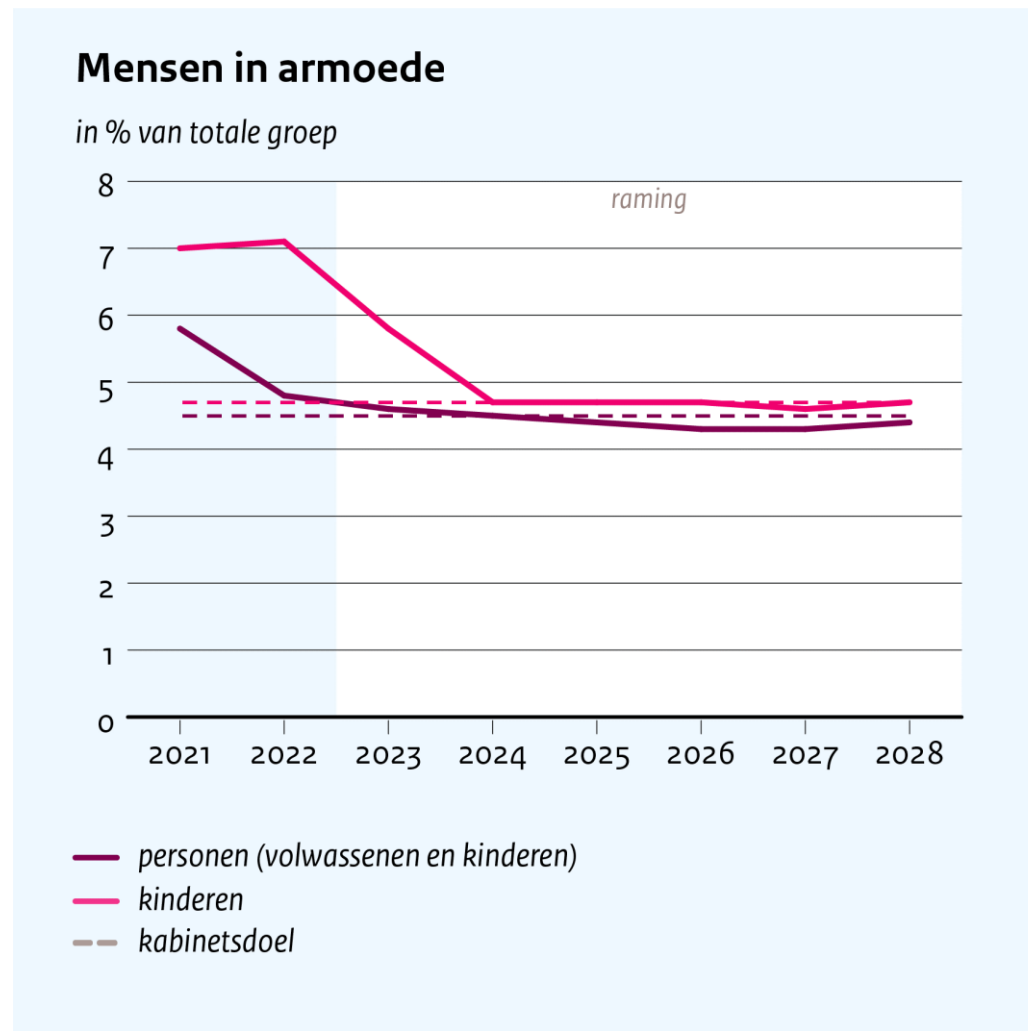
Koopkrachtplus voor veel huishoudens

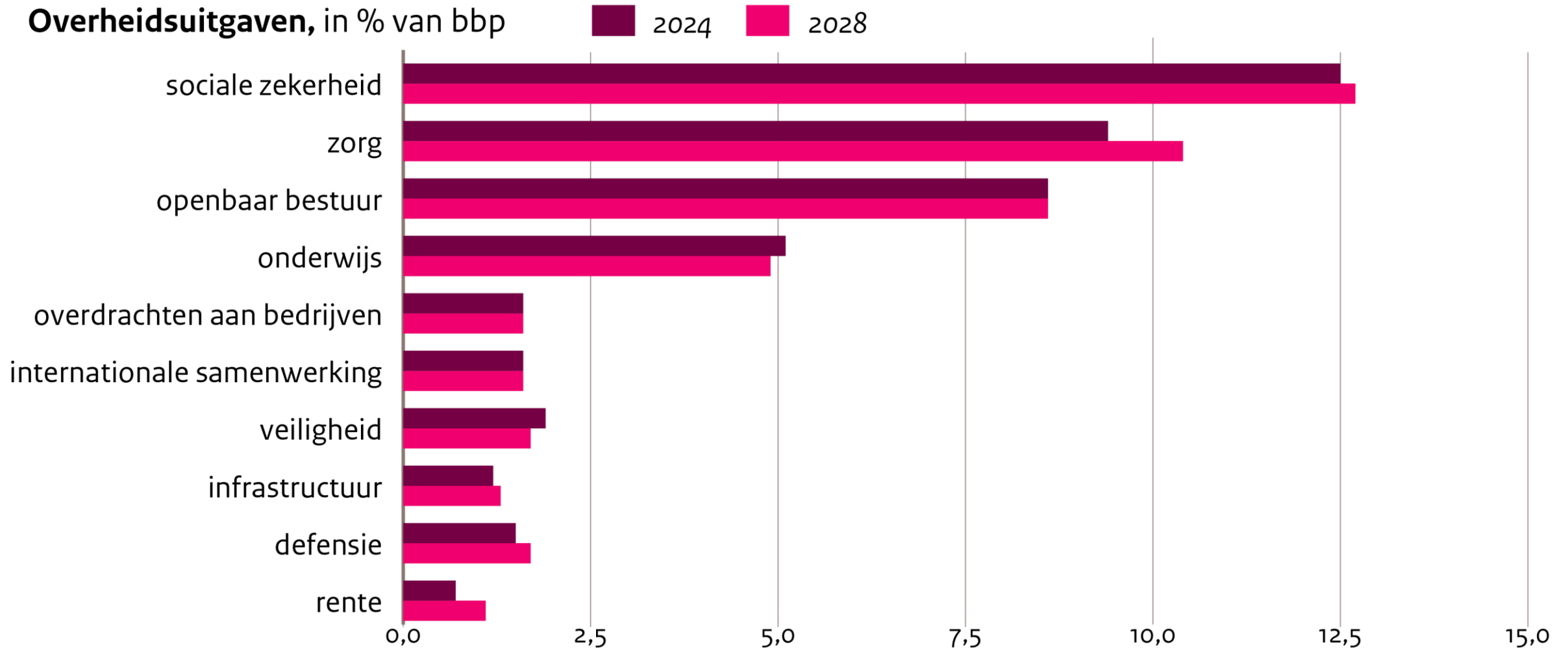
Koopkrachtplus voor veel huishoudens

Armoededoel hoofdlijnenakkoord binnen bereik

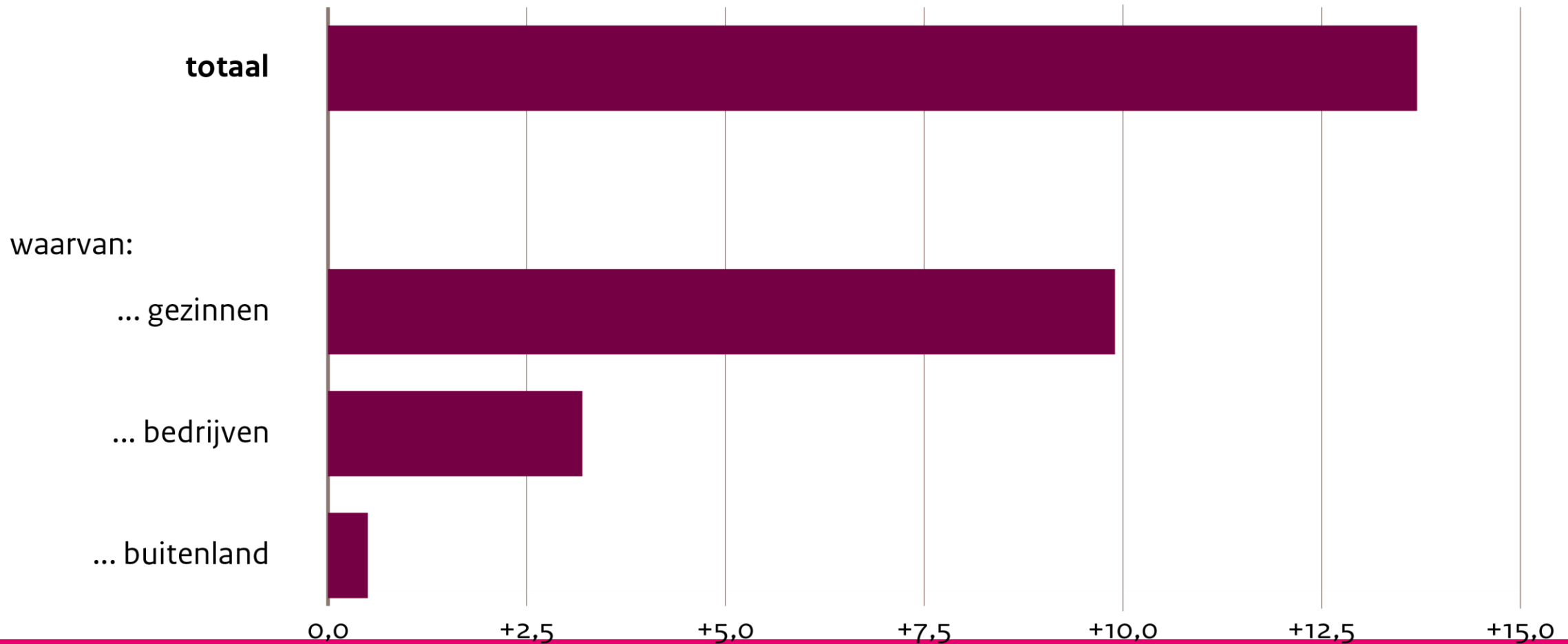

Overheidsuitgaven groeien in reële termen...

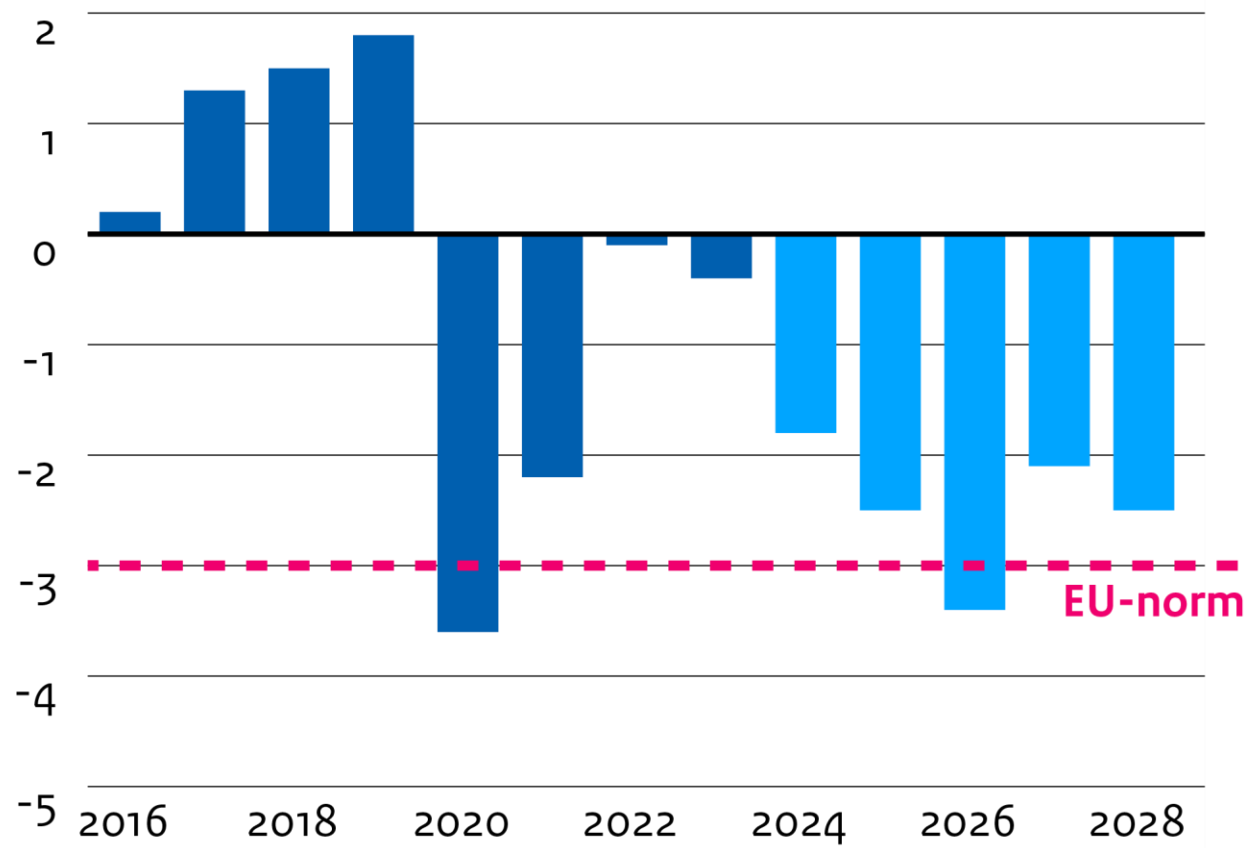
...evenals de beleidsmatige lasten

Beleidsmatige lasten, cumulatieve verandering 2025-2028 in mld euro

Saldo dicht langs de vangrail

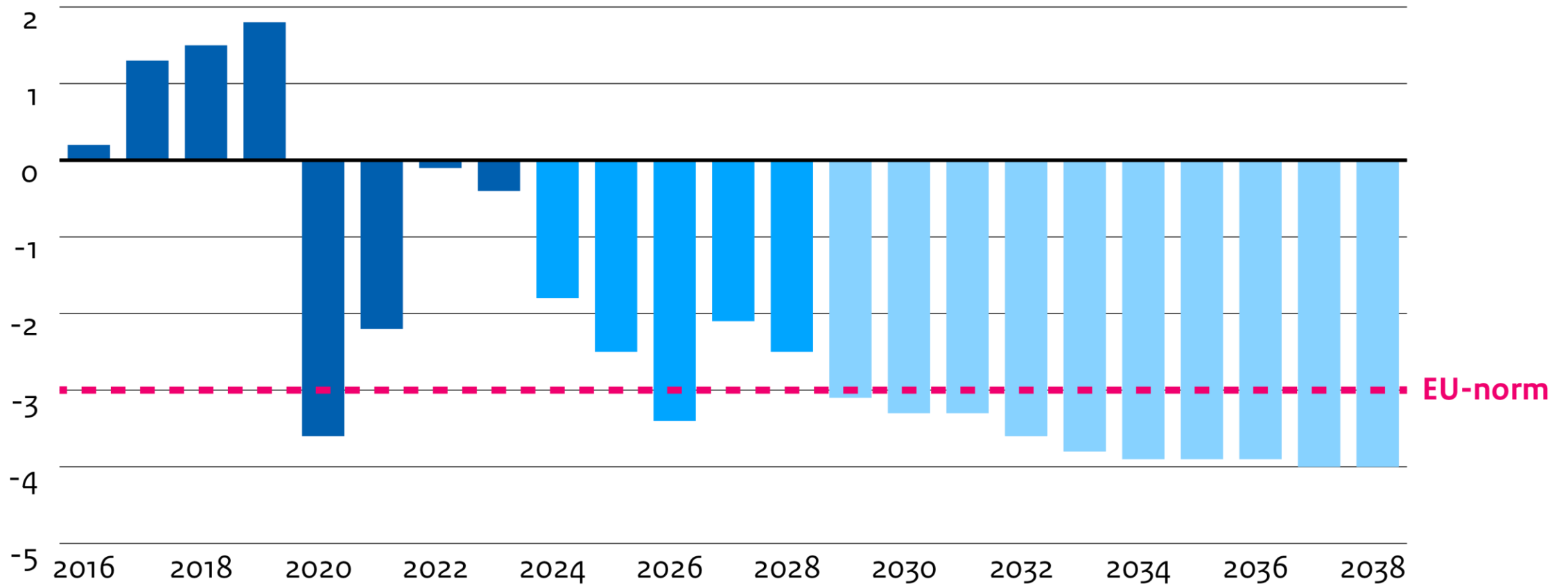
overheidssaldo, in % bbp

- Structurele ontwikkeling, maar ook andere factoren
 - 2024: herstel box 3
 - 2025: lastenverlichting
 - 2026: defensiepensioenen
 - 2027: lastenverlichting en ombuigingen op uitgaven (HLA)
 - 2028: inhaaleffect onderuitputting

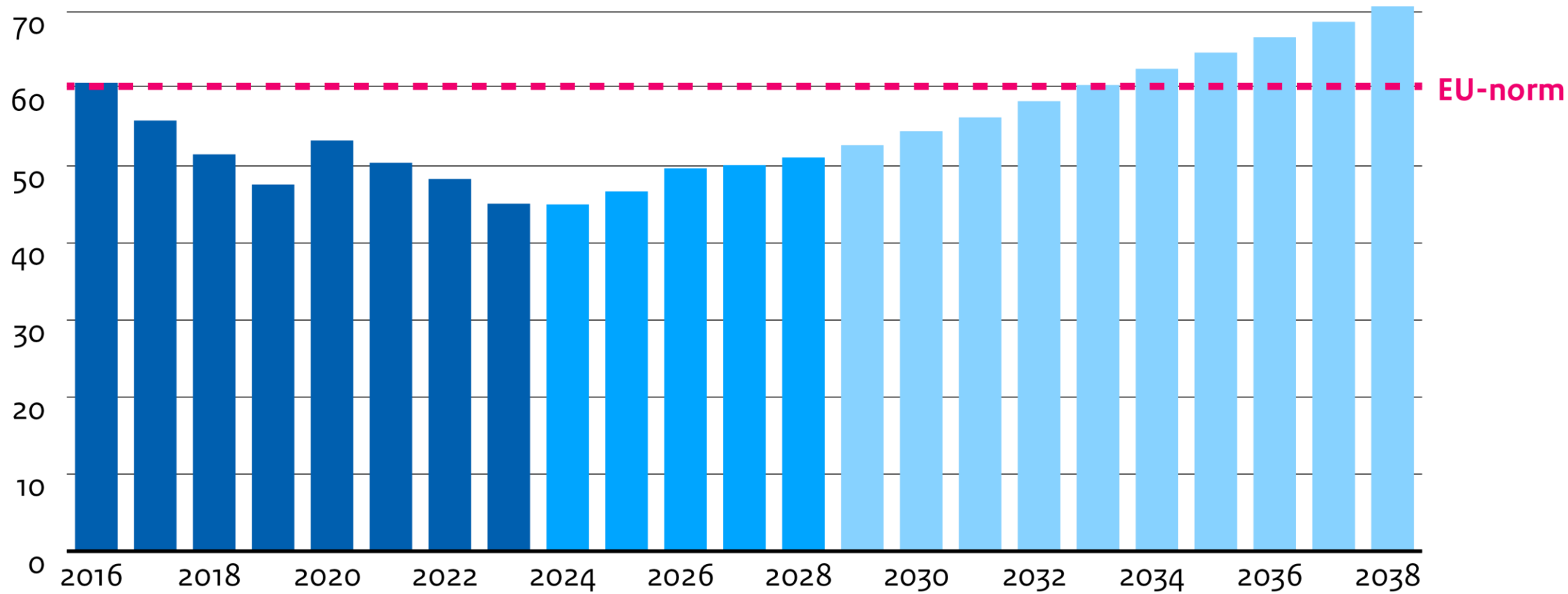
Op langere termijn: groter tekort

overheidssaldo, in % bbp

Op langere termijn: hogere schuld

overheidsschuld, in % bbp

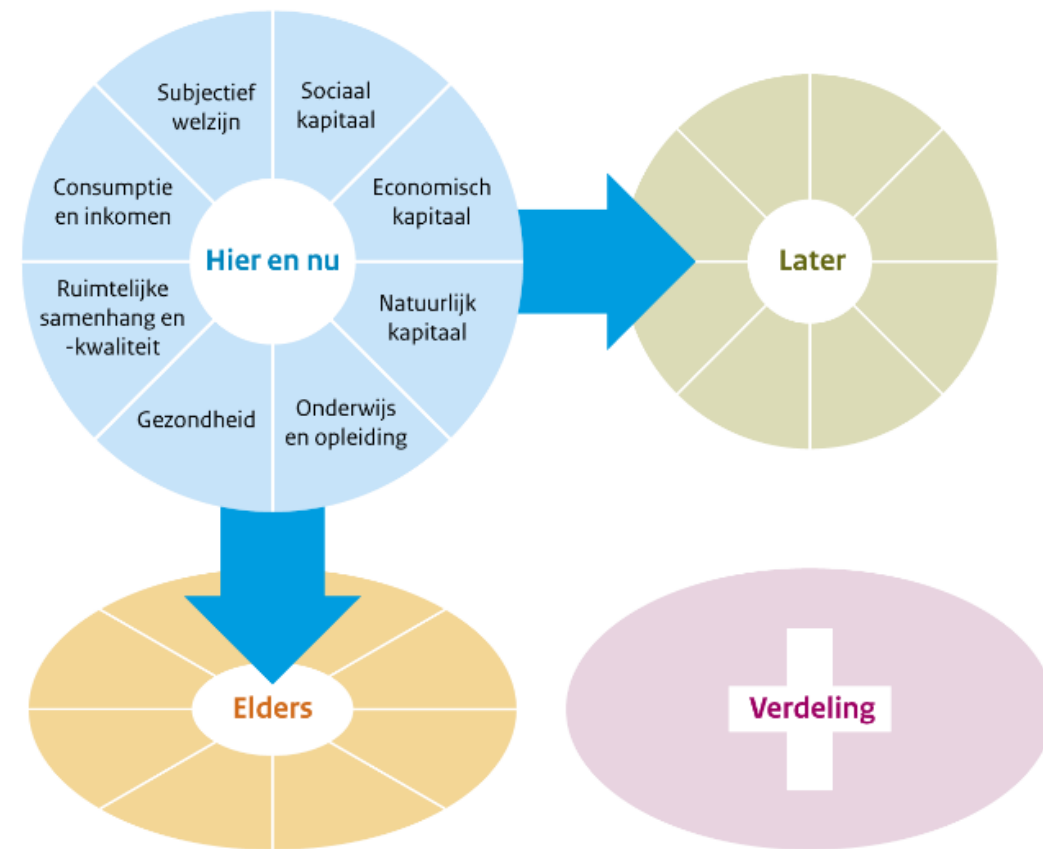
Nieuwe Europese begrotingsregels

- Jaarlijks Medium-Term Fiscal Structural Plan
- 3% en 60% blijven gelden, wel meer flexibiliteit en ruimte voor investeringen
- Normen overschrijden → excessive deficit procedure, mogelijk boete
 - Nu niet relevant voor NL, overschrijding in 2026 is eenmalig
- Maar FSP moet ook laten zien dat landen tot t+14 aan normen voldoen
 - Wel relevant voor NL: tekort in 2029 >3%, schuld in 2033 > 60%
 - Europese Commissie: 0,7% bbp (~7 mld) verbetering nodig in 2028

Toekomstthema's

Reflectie Brede Welvaart Prinsjesdag 2024

- Aandacht van kabinet voor aspecten van brede welvaart (moties TK)
- Advies Studiegroep Begrotingsruimte
- Toewijzen doelen & maatregelen
- Waar mogelijk inschatting effecten
- HLA + Miljoenennota, lichte toets
Regeerprogramma

Hoofdboodschappen reflectie planbureaus

- Prioriteit brede welvaart **hier & nu** ten koste van brede welvaart **later**
 - Meer geld naar koopkracht en eigen risico, maar ombuigingen op onderwijs, innovatie, klimaat, natuur, preventie
 - Doelen begroting en klimaat na 2028 niet gerealiseerd
- Brede welvaart **elders** geen prioriteit
- Doelen en maatregelen niet heel concreet uitgewerkt (onderwijskwaliteit, gezondheidsverschillen, natuurherstel)
- Risico op ad hoc ingrijpen als doelen niet gehaald worden (overheidsfinanciën, klimaat)

Toekomstscenario's

- Internationale samenwerking of fragmentatie?
- Nationale voorkeuren: grote / kleine overheid?
- Focus op: individu / huishouden / gemeenschap
- Bevolkingsgroei: hoog / gemiddeld / laag

Voorbeeld: arbeidsmarkt

Focus op: *flexibiliteit*

zekerheid

transitie

participatie

- Vraag naar arbeid: flexibiliteit / technologische verandering / productiviteit
- Arbeidsaanbod: vergrijzing / migratie / scholing
- Sociale voorkeuren: deeltijd / informele zorg

65358979323846264338327950288419716939937510582097494459230781640
520899862803482534211706798214808651328230664709384460955058223172
9408128481117450284102701938521105559644622948954930381964428810975
933446128475648233786783165271201909145648566923460348610454326648
936072602491412737245870066063155881748815209209628292540917153643
92590360011330530548820466521384146951941511633072703657595919530921
7381932611793105118548074462379962749567351885752724891227938183011
29833673362440656643086021394946395224737190702179860943702770539
2171762931767523846748184676694051320005681271452635608277857713427577
896091736371787214684409012249534301465495853710507922796892589235420
1995611212902196086403441815981362977477130996051870721134999999837297
804995105973173281609631859502445945534690830264252230825334468503526
19311881710100031378387528865875332083814206171776691473035982534904287
55468731159562863882353787593751957781857780532171226806613001927876611
195909216420198938095257201065485863278865936153381827968230301952035
3018529689957736225994138912497217752834791315155748572424541506959508
2953311686172785588907509838175463746493931925506040092770167113900984
882401285836160356370766010471018194295559619894676783744944825537977
472684710404753464620804668425906949129331367702898915210475216205696
602405803815019351125338243003558764024749647326391419927260426992279
678235478163600934172164121992458631503028618297455570674983850549458
858692699569092721079750930295532116534498720275596023648066549911988
183479775356636980742654252786255181841757467289097777279380008164706
00161452491921732172147723501414419735685481613611573525521334757418494
684385233239073941433345477624168625189835694855620992192221842725502
5425688767179049460165346680495272327917860857843838279679766814541
0095388378636095068006422512517392984896084128488626945604241965
5047
478

Centraal Planbureau

www.cpb.nl | [@CPBnl](https://twitter.com/CPBnl)

